

نام درس: دنا و دانش ادبی

نام دبیر: غزاله صادق زاده

مبحث: استعاره (۲)

پایه: هفتم-هشتم

مقطع: متوسطه ۱

انواع استعاره

با توجه به این که کدام رکن اصلی در تشبیه حذف شود، استعاره بر دو نوع اصلی تقسیم بندی می شود .

۱- استعاره ی نوع اول (مصرّحه - آشکار)

۲- استعاره ی نوع دوم (مکنیه - تشخیص)

در استعاره ی نوع اول همیشه مشبّه به در جمله حاضر است و مشبّه از تشبیه حذف می شود.

در استعاره ی نوع دوم در واقع مشبّه در جمله حاضر است و مشبّه به، انسان یا موجودی جان دار است که از جمله حذف شده است.

استعاره نوع اول (مصرحه)

همان طور که از نام آن پیداست این استعاره صریح و آشکار است و در حقیقت مشبه بهی است بدون مشبه که با دقت کردن به قرینه ها می توانیم دریابیم که مشبه چه بوده که حذف شده است.

که حال بنده از این پیش بر چه سامان بود؟

رودکی: همی ندانی ای **آفتاب** غالیه موی

قرینه

استعاره از معشوق

همان طور که واضح است، شاعر آفتابی را مورد خطاب قرار داده که موی سیاه دارد! (غالیه ماده ی سیاه و خوشبو) پس داشتن موی سیاه برای آفتاب به ما نشان می دهد که آفتاب در معنای خودش به کار نرفته است و استعاره ی مصرحه ای از معشوق و محبوب شاعر است.

معشوق شاعر: مشبه

آفتاب: مشبه به

غالیه موی: قرینه

فردوسی: دو گل را به دو نگر س خوابدار

قرینه

استعاره از چشم ها

استعاره از گونه ها

دو گل و دو نرگس به ترتیب مشبه بهی برای گونه ها و چشم ها و در حقیقت استعاره ی مصرحه هستند.

واژه ی خوابدار برای دو نرگس و فعل شستن برای دو گونه و صفت شمارشی دو برای گل و نرگس قرینه هایی

هستند که به ما نشان می دهند گل و نرگس در معنای اصلی خود به کار نرفته اند

گونه: مشبه

گل: مشبه به

دو/شستن: قرینه

چشم: مشبه

نرگس: مشبه به

دو/خوابدار: قرینه

استعاره نوع دوم (مکنیه)

این نوع استعاره همان است که در ادبیات جان بخشی، شخصیت بخشی یا تشخیص هم نامیده می شود. در این استعاره مشبّه به همواره انسان یا جان داری است که از جمله حذف شده است.

استعاره ی نوع دوم بر دو گونه است:

۱- به صورت غیراضافی:

گل به خنده گفت: زندگی شکفتن است گل (مشبه) به انسانی تشبیه شده که می خندد و سخن می گوید.

استعاره مکنیه / تشخیص

سبزه پیاده می رود **غنچه** سوار می رسد سبزه و غنچه (مشبه) به انسانی تشبیه شده که پیاده و سوار هستند.

استعاره مکنیه / تشخیص

۲- به صورت ترکیب اضافی یا ترکیب وصفی (اضافه استعاری)

ترکیب اضافی: نه دست صبر که در آستین عقل برم نه پای عقل که در دامن قرار کشم (سعدی)

اضافه استعاری/تشخیص

اضافه استعاری/تشخیص

اضافه استعاری/تشخیص

اضافه استعاری/تشخیص

صبر مثل انسانی است که دست دارد.

صبر: مشبه مشبه به: انسان دست: قرینه

عقل مثل انسانی است که آستین دارد.

عقل: مشبه مشبه به: انسان آستین: قرینه

عقل مثل انسانی است که پای دارد.

عقل: مشبه مشبه به: انسان پای: قرینه

قرار مثل انسانی است که دامن دارد.

قرار: مشبه مشبه به: انسان دامن: قرینه

همانطور که می بینید در این ترکیب های اضافی واژه ی دوم که به جهت دستوری مضاف الیه است، مشبھی است

که جان دار پنداشته شده است.

۲- ترکیب وصفی: **صبح خندان** دوباره بردمید.

اضافه استعاری/تشخیص

عزم تیز گام او تمام دشواری ها را سامان داد.

اضافه استعاری/تشخیص

صبح مثل انسانِ خندان است.

خندان: قرینه

صبح: مشبه مشبه به: انسان

عزم و اراده ی او مثل اسبی تیز گام است.

تیز گام: قرینه

عزم: مشبه مشبه به: اسب (جاندار)

همانطور که می بینید در این **ترکیب های وصفی** واژه ی دوم که به جهت دستوری صفت است، قرینه ای است که

نشان می دهد واژه ی نخست (موصوف) جاندار پنداشته شده است.

مجمع آموزشی هوشمند خدیجه کبری (س)

www.kksec.org

<https://instagram.com/khadijekobra1368>